

Economics and management
Ekonomika ir vadyba

BANKŲ ŽALIOSIOS VEIKLOS KRITERIJŲ VERTINIMO TEORINIS TYRIMAS

Rasa MIKALOPĖ[✉], Giedrė LAPINSKIENĖ

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilnius, Lietuva

- gauta 2023 m. rugsėjo 12 d.
- priimta 2023 m. lapkričio 17 d.

Santrauka. Esant neigiamiems klimato kaitos ir natūralios aplinkos pokyčiams, finansų sistema įpareigota kuo efektyviau keisti savo finansinius mechanizmus, kad padėtų ekonomikai transformuotis pagal žaliojo kurso koncepciją. ES (2021) išleista Taksonomija yra ekonominis klasifikatorius, kurį naudodami verslai gali transformuoti savo procesus, o bankai atrinkti žaliuosius projektus. Tvarumas ir kova su klimato kaita yra viena iš Lietuvos banko strateginių krypčių, tad siekiant geresnių rezultatų, tikslinga būtų derinti valstybės ir verslo investicijas. Ir nors verslo veiklos tvarumas tampa prioritetu, paskolas teikiantys komerciniai bankai dar neturi aiškių kriterijų ar vienos vertinimo sistemos, kaip atskirti iš tiesų aplinką tausojantį verslą. Lietuvoje bankų sektorius vadovaujasi ESG principais, ES Taksonomijos reglamentu bei kitais kriterijais, leidžiančiais nuspręsti, ar skatinti vieną ar kitą verslą, kuris potencialiai galėtų sukurti ne tik finansinę, bet ir papildomą, tvarią ekologišką grąžą. Pagal JT atsakingos bankininkystės principus jau yra aktyviai įsipareigojusių bankų, kurie prisideda prie JT tvaraus vystymosi tikslų ir Paryžiaus susitarimo siekiant integruoto tvarumo kaip natūralaus elemento, būtinu ilgalaikėje perspektyvoje. Straipsnyje analizuojama aktuali žaliojo kurso tema bankų sektoriuje, naudojamas mokslinės literatūros sisteminimas ir lyginamoji analizė. Aptariama žaliųjų finansų samprata; bankų veiklos pokyčiai ir naujas žvilgsnis į kredituojamus verslus pagal žaliojo kurso standartą bei bankų transformacija per jų veiklos kriterijus.

Reikšminiai žodžiai: žalioji kursas, žalioji vertinimas, bankų sektorius, žalieji produktai, ESG principai, ES Taksonomija.

[✉]Autorius susirašinėti. El. paštas rasa.mikalope@stud.vilniustech.lt

1. Įvadas

Atsižvelgiant į egzistencinę grėsmę keliančią klimato kaitą ir aplinkos blogėjimą buvo iškelti ambicingi tikslai įveikti šiuos iššūkius. Europos žalioji kursas yra Europos augimo strategija, kuri pavers ES modernia, efektyviai naudojančia išteklius ir išlaikančia stabilią konkurencingą ekonomiką. Europos žaliojo kurso tikslas – iki 2050 m. Europą padaryti neutralią klimatui, paskatinti žaliają ekonomiką pasiūlydama ekologiškas technologijas, sukurti tvarią pramonę ir transportą bei sumažinti taršą. Žaliojo kurso samprata praktinėje veikloje ir mokslinėje literatūroje yra siejama su skaitmenizacija ir inovacijomis, atsinaujinančios energijos naudojimu, jos diegimu, tvarumu ir ekologija. Vykstanti žalioji transformacija apibrėžiama kaip ekonomikos augimo derinimas su rūpinimusi aplinka, siekiant užtikrinti aukštą gyvenimo kokybę dabartinėms ir ateities kartoms tokiu lygiu, koks yra pasiekiamas dėl civilizacijos vystymosi, taip pat efektyviai ir racionaliai naudojant turimus išteklius (Cheba et al., 2022).

Vis daugiau veiklų ir iniciatyvų, verslų ir startuolių kuriasi pagal šią koncepciją ir vadovaujasi žaliojo verslo

standartais, o įmonės vis daugiau dėmesio skiria žmogiškiesiems ištekliams, gamtos apsaugai, socialinei veiklai ir inovatyviems moksliniams tyrimams. Seniai dirbančioms tam tikro sektoriaus kompanijoms sudėtinga persiorientuoti į naują žaliojo verslo modelį, nes būtina investuoti į atsinaujinimą, pertvarkyti verslo inžineriją, koreguoti procesus ir kurti naujas procedūras, o tai reikalauja didelių investicijų, ypač stiprinant žmogiškąjį kapitalą. Ir visa tai yra būtina, siekiant prisidėti ne tik prie globalių ekologinių problemų mažinimo bei keliamų pasaulinio masto organizacijų reikalavimų įgyvendinimo, bet ir siekiant tapti patrauklesniems rinkoje, kuri darosi vis reiklesnė ekologiniu aspektu. Ir čia itin svarbus vaidmuo atitenka bankų sektoriui, tiesiogiai remiančiam šalies prisitaikymą prie klimato kaitos, didinant jos finansinį atsparumą klimato kaitos rizikai (Park & Kim, 2020).

Žalieji finansai populiarėja ir pritraukia vis didesnę pasaulio dėmesį ir lemia norą būti tvarios ekonomikos dalimi. Vykstant rimtoms ekologinėms problemoms ir energetinėms krizėms, kurios kelia grėsmę tvariam žmonių visuomenės vystymuisi, Tarptautinė bendruomenė kelia darnaus vystymosi tikslus (Wang et al., 2022a). Reikšmingas žingsnis

darnaus vystymosi link – socialinių ir aplinkos apsaugos kriterijų bankų teikiamų žaliųjų paskolų verslui nustatymas. Aiškėja pamatuojami rodikliai, sampratos apibrėžtumas, principai, kriterijai ir metodai, ypač išleisus ES žaliąjį kursą, atskleidžiamos galimybės struktūrintai suprojektuoti būsimas inovacijas ir pokyčius finansuojamuose versluose. Šių kriterijų pritaikomumas praktikoje tampa įmanomas tik turint aiškią strategiją ir gaires. Bankai teikdami žaliąsias paskolas verslams prisideda prie pasaulio finansų sistemos transformacijos, naujų institucinių struktūrų kūrimo, finansinės architektūros pokyčių, finansinių srautų nukreipimo, naujų finansinių priemonių įvedimo į apyvartą, reguliavimo sistemos formavimo ir rizikos vertinimo. Žalioji bankų politika, orientuota į tvarių visuomenės tikslų siekimą, yra svarbus įrankis, leidžiantis įgyvendinti žaliosios ekonomikos plėtros galimybes. Kai 2019 m. gruodžio mėn. ES priėmė daug ambicingų aplinkosaugos įsipareigojimų, siekdama iki 2050 m. tapti pirmuoju klimatui neutraliu žemynu, COVID-19 pandemijos patirtis patvirtino, kad svarbu sukurti reguliavimo sistemą, kuri skatintų sutelkti finansinius išteklius, ypač taikant greito perėjimo link žaliojo kurso koncepciją. Kad ši sistema būtų veiksminga, ji turėtų apimti ir informacijos apie aplinkos atskleidimo standartizavimą, naujų finansinių produktų (žaliųjų obligacijų, žaliųjų paskolų ir kt.) kūrimą ir finansiniam stabilumui užtikrinti skirtų priemonių įgyvendinimą (Esposito et al., 2022).

Ekonomikos augimas ir socialinis įsitraukimas skatina siekti tvarumo vertybių, kurios, be kitų aspektų, remiasi didesne aplinkosaugine atsakomybe, mažo anglies dioksido kiekio mažinimu, žmogaus teisėmis. Tvarus finansų valdymas įgalina ekonominius, socialinius ir valdymo aspektus priimant sprendimus dėl investicijų į klimato kaitos, nelygybės mažinimą, šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų mažinimą ir energetinio efektyvumo bei socialinio įsitraukimo didinimą (Al Muhairi & Nobanee, 2019).

Žalieji finansai nėra iki šiol aiškiai apibrėžti, nors vyksta tarptautinės diskusijos tarp daugelio mokslo kryptų profesionalų, kurie plačiai nagrinėja su klimato kaitos finansavimu ir pokyčiais susijusias problemas ir klausimus. Ekologiškas finansavimas ir tvarus finansavimas dažniausiai buvo naudojami pakaitomis, šios sąvokos skiriasi. Klimato kaitos finansavimo koncepcija buvo susijusi tik su klimato kaitos padariniais. Dėl siauros klimato kaitos finansavimo reikšmės žaliojo finansavimas nagrinėjamas platesnėje srityje, apimant aplinkos, socialinius, ekonominius ir valdymo veiksmus. Ši koncepcija susijusi su esminėmis aplinkosaugos problemomis, taigi apžvelgsime plačiau – žalieji finansai yra bendras terminas, apibūdinantis finansines priemones, metodus ir politiką, susijusią su tvaraus vystymosi tikslų vystymo projektais, politika ir technologijomis (Machado et al., 2023). Ir šiuo metu yra svarbu išsigrnynti bankų veiklos žaliosios transformacijos kriterijus, kurie galbūt galėtų būti kaip pradinė skaidri ir vienoda struktūra žaliajam bankų auditui ateityje.

Šio straipsnio tikslas: atlikus teorinę analizę išrinkti bankų žaliosios transformacijos teorinius kriterijus.

Objektas: bankų žalioji veikla ir įtaka.

Uždaviniai:

- 1) pateikti teorinę žaliųjų finansų sampratą;
- 2) apžvelgti bankų veiklą žaliojo kurso kontekste;
- 3) išsigrnynti bankų žaliosios transformacijos kriterijus.

Metodai: mokslinės literatūros sisteminimas ir lyginamoji analizė.

2. Žaliųjų finansų samprata

Tvarumas tapo dominuojančia paradigma visose pasaulinėse institucijose kaip esminis jų perspektyvų komponentas. Organizacijos visame pasaulyje įsipareigoja stiprinti žaliąsias vertybes kaip tvaraus vystymosi dalyvės. Finansų institucijos nėra išimtis; jos taip pat turi imtis daugelio tvarių iniciatyvų, pavyzdžiui, didinti socialiai reikšmingų, aktualių ir tvarių projektų skaičių, siekiant kredituoti tik atitinkamais žaliaisiais kriterijais pasižyminčius verslus ar jų projektus (Roy & Shaw, 2022). Žalieji finansai reiškia finansinius produktus ir paslaugas, susijusias su tvarumu, inovatyvių informacinių technologijų naudojimu, siekiant apsaugoti aplinką ir gerinti socialinę gerovę, teikiant alternatyvias, efektyvesnes finansines priemones su ilgalaikę apsauga mažesnėmis sąnaudomis, palyginti su įprastomis banko paslaugomis (Bouteraa et al., 2021).

Mokslinėje literatūroje finansai yra ekologiški, kai dalyvauja finansuojant viešąsias ir privačias žaliąsias investicijas, užtikrina viešosios politikos skaidrumą, skatinančios aplinkosaugos projektų įgyvendinimą, ir yra finansų sistemos komponentas, siejamas su žaliosiomis investicijomis. Žaliojo finansavimas svarbus plėtojant žaliosios energijos projektus, kuriems trūksta kapitalo, todėl žaliųjų finansų priemonės yra esminis ir vertingas sprendimas pritraukti privačias partnerystes ekologiškiems projektams, patiriantiems kapitalo nepakankamumą. Reikšmingas žaliųjų finansų vaidmuo didinant investicijų srautus į žaliuosius projektus, kur akivaizdus priežastinis ryšys tarp žaliosios energijos ir žaliųjų finansų (Rasoulnezhad & Taghizadeh-Hesary, 2022). Bankų sektoriuje žaliojo finansavimas apibrėžiamas kaip finansiniai produktai ir paslaugos, kurie tiekiami atsižvelgiant į aplinkos veiksmus priimant sprendimus dėl skolinimo, stebėsenos ir rizikos valdymo, teikiami siekiant skatinti ekologiškas investicijas ir skatinti mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančias technologijas, projektus, pramonės šakas ir verslą. Žaliosios finansinės priemonės gali būti apibrėžiamos kaip finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai, kuriuos ūkio subjektai naudoja darnaus vystymosi tikslams pasiekti (Vanishvili & Katsadze, 2022). Bankininkystės sektorius yra glaudžiai susijęs su makroekonominė situacija šalyje, o sparti ekonomikos plėtra, ES fondų parama ir skolinimosi poreikis sudaro palankias sąlygas finansų institucijų plėtrai. Taigi, bankai išlieka svarbiausiu verslų finansavimo šaltiniu.

Keičiantis verslo aplinkai finansų valdymo sistemos atlieka svarbų vaidmenį. Didėjantis visuomenės spaudimas tvarumo, aplinkosaugos ir oro kokybės temoms lėmė šią situaciją, kai finansų institucijos pradėjo akcentuoti šias problemas kaip savo pagrindines verslo vertybes, todėl

atsisako kredituoti investicijas į aplinką teršiančias technologijas ir sprendimus. Dėl to veržimasis į mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomiką pradėjo tiesiogiai veikti kredito įstaigų ekonomiką, nes į kredito vertinimo procesą įtraukiami neekonominiai veiksniai. Tuo pačiu metu finansų sistemai daromas spaudimas remti žaliąjį perėjimą, kuris kyla iš skirtingų lygių politikų, skatinamų tų pačių visuomenės reikalavimų (Zielińska-Lont, 2022). Siekdami sušvelninti neigiamą klimato kaitos poveikį, bankai, priežiūros institucijos ir politikos formuotojai imasi įvairių žaliosios bankininkystės iniciatyvų. Socialiai ir aplinkai atsakingas investavimas tampa etalonu finansų rinkose. Besivystančių pramonės šakų aplinkosaugos veiksmingumo, socialinės atsakomybės ir įmonių valdymo (ESG) reitingų skatinimas vis labiau tampa tarptautinių žaliųjų finansų institucijų, investuotojų ir vyriausybių sutarimu (Zheng et al., 2022). Žaliosios inovacijos itin pagerina biržinių įmonių ESG balus, tai yra patrauklu investuotojams. Susiejant paskolą su rodikliais, svarbus patikimas skaidrus matavimas ir gebėjimas pademonstruoti progresą, nuo CO₂ emisijų skaičiavimo, energijos ar kitų resursų sunaudojimo iki darbuotojų įvairovės užtikrinimo ar lyčių lygybės įstaigose.

Taigi, žalioji finansavimas apibrėžiamas kaip įvairių aplinkai nekenksmingų projektų, tokių kaip atsinaujinančios energijos, alternatyvios energijos, energijos vartojimo efektyvumo, perdirbimo ir perdirbamų produktų, atliekų tvarkymo ir žaliosios pramonės plėtros projektų, finansavimas, siekiant organizacijos tvarumo. Kita vertus, žaliuosius finansus galima apibūdinti kaip modernų finansinį įvykį, kuriame aplinkos gerinimas yra socialinis ir ekonominis. Plačiausias žaliųjų finansų apibrėžimas yra finansų sistemos naujovių asortimentas, darantis teigiamą poveikį klimatui per investicijas (Lapinskienė et al., 2022). Žalioji finansavimas padeda didinti atsinaujinančios energijos vartojimo efektyvumą gerinant žaliosios energijos projektus ir įsavinant kapitalą, kad būtų įgyvendintos žinios apie ekologiją, tvarumą ir socialinę atsakomybę. Žalioji finansų veikla neatsiejama nuo reguliavimo institucijų, nevyriausybinių organizacijų, kurios skatina ilgalaikę vertę ir vienakryptį bendradarbiavimą.

3. Bankų veikla pagal žaliąjį kursą

Bankininkystės verslas iš esmės yra neutralus aplinkai, pirminė žaliojo banko idėja buvo kuo labiau sumažinti banko veiklos daromą žalą aplinkai (popieriaus vartojimo mažinimas, perėjimas prie elektroninių dokumentų srauto, alternatyvių energijos šaltinių naudojimo), savanoriškai dalyvauti finansuojant atskirus aplinkosaugos projektus (Vanishvili & Katsadze, 2022). Žaliojo kurso praktika plėtėsi pirmiausia pagal įmonių socialinės atsakomybės koncepciją (ESG), priimtą Jungtinių Tautų kaip aplinkos programos finansinę iniciatyvą (UNEP FI), kurios tikslas – integruoti aplinkosaugos požiūrius į finansinio sektoriaus veiklą ir paslaugas. Šie principai orientuoti į išorinius banko rezultatus, kurie daro teigiamą poveikį žmonėms ir aplinkai dėl

klasikinių banko produktų ir paslaugų pritaikymo naujiems socialiniams poreikiams.

Pereinant į tolesnį etapą, pagrindinė bankų užduotis tvariosios ekonomikos link – tai teisingas žaliųjų kreditų skirstymas verslams. Žaliosios skolos rinkos sparčiai auga kartu su investuotojų susidomėjimu klimato kaitos klausimais, nes žalioji skola gali atlikti svarbų vaidmenį nustatant klimato rizikos kainodarą, pritraukiant lėšų mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančioms technologijoms, taip skatinant investuotojus bei emitentus (Chua & Schmittmann, 2021). Žaliųjų ir kitų tvarios skolos variantų emisija auga, saugumas vystosi, privataus ir viešojo valdymo susitariamai, įskaitant standartus ir gaires, yra tobulinami. Skatinamoji priemonė atsakingai bankininkystei reguliuoti buvo 2012 m. išleistas Žaliojo skolinimo gairės, kuriose buvo rekomenduojama bankams į savo kredito politiką įtraukti žaliųjų paskolų tikslus, koreguoti jų teikimo sąlygas, o, norint pasiekti teigiamą makroekonominį poveikį aplinkai, papildyti gaires rizikos ribojimo normų diferencijavimu. Beveik dešimtmečiui praėjus po pirmųjų gairių, jau turime ir ES Taksonomijos reglamentą.

Bankų sektoriuje ECB ir EBI paskelbė gaires ir atskaitas, kuriose nurodomi būdai, kuriais bankai turi laikytis tvarumo reikalavimų mikrolygmens rizikos ribojimo lygmeniu. EK pasiūlė plataus masto reformas kaip 2021 m. bankininkystės paketo dalį, reikalaujama klimato kaitos rizikos scenarijų įtraukti į nacionalinių kompetentingų institucijų savo rizikos ir mokumo vertinimą (ORSA) (Böffel & Schürger, 2023). 2014 m. pasaulio finansų rinkoje išpopuliarėjo kita finansinė priemonė, prieš tai net septynerius metus sunkiai į rinkas kelią skynusios – žaliosios obligacijos, tai – vertybinių popierių emisija, kurių pritrauktos lėšos bus panaudotos žaliesiems projektams įgyvendinti, pvz.: daugiabučių modernizavimui ir energetiniam efektyvumui didinti, vėjo jėgainių parkų statyboms ir jų plėtrai ir t. t. Siekiama, kad rizikos ribojimo institucijos žaliąsias obligacijas traktuotų kaip labai likvidžias kapitalo sudedamąsias dalis, kad jos taptų patrauklesnės finansų įstaigoms.

Tarptautinius bankų priežiūros standartus nustatė Bazelio bankų priežiūros komitetas – tarptautinis forumas, kurį sudaro centrinių bankų vadovai ir finansų institucijų atstovai iš 28 pasaulio šalių. Bazelio bankų priežiūros komitetas (2014 m.) paskelbė techninius standartus ir rekomendacijas, kurių vėliau laikomasi ir kurie įgyvendinami daugumoje išsivysčiusių šalių, siekiant sustiprinti bankų sistemos stabilumą. Pagrindiniai BCBS rekomendacijų rinkiniai žinomi kaip Bazelio kapitalo susitarimas, o jų nuostatos yra perkeltos į nacionalinius įstatymus, nustatant kredito įstaigoms taikomus standartus, kurių laikymasis stebimas pagal komiteto rekomendacijas. Iki šiol buvo išleisti keturi leidimai (Zielińska-Lont, 2022).

Šalia žaliųjų obligacijų kitas žalioji produktas – tvarumu susietos paskolos – sąlygiškai naujas, tačiau rinką keičiantis ir vis patrauklesnis įrankis, siekiant užtikrinti atsakingą ir tvarų finansavimą. Šių paskolų išdavimas neatsiejamas nuo ESG principų (aplinkos apsaugos, socialinės atsakomybės ir valdysenos rodiklių). ESG rodikliai gali

padėti investuotojams analizuoti standartinius duomenis sprendimų priėmimo procese, atlikti palyginimus, o ESG reitingai suteikia vertingą, standartizuotą, kiekybinį vertinimą, kuris gali intuityviai pabrėžti bendrą ekologišką našumą ir įmonės veiklos socialinę vertę (Zheng et al., 2022). Nors žaliosios obligacijos išlieka didžiausia tvarios skolos kategorija, atsiranda kitų naujovių – emitento priemonių, kurios susieja palūkanų normas su įmonės lygio tvarumo tikslais. Žaliųjų paskolų išleidimas sukelia papildomų išlaidų emitentui, palyginti su įprastine skola. Į žaliosios skolos išlaidas įeina sertifikavimo mokesčiai ir papildomos ataskaitų teikimo ir atskleidimo išlaidos, nustatomi ir apribojimai emitentui – veikla grindžiamoms priemonėms emitentas įsipareigoja panaudoti surinktas lėšas tik konkreitiems tvariems projektams ir tikslams (Zheng et al., 2022). Žaliųjų finansinių produktų ir paslaugų apžvalga bei jų veiklos sriitys pateiktos 1 lentelėje.

Žalieji bankų produktai vis dažniau naudojami kaip atsinaujinančios energijos plėtros finansavimo šaltiniai, sukurti atsižvelgiant į atitikties reikalavimus ir išmatuojamą ekonominę grąžą investuotojams, kartu sušvelninant klimato kaitą.

Taigi, išanalizavus žaliuosius banko produktus, papildoma žaliosios bankininkystės sąvoka ir, apibendrinant, tai yra koncepcija, kuria siekiama, kad bankų ir vidinė, ir išorinė veikla būtų tvari, tausojanti išteklius, tobulinanti finansinius produktus ir paslaugas, procesus, kanalus ir technologijas. Ji iškelia nekenksmingą praktiką, kad būtų apsaugota aplinka ir plėtojamas tvarumas, subalansuojant

aplinką, ekonominį ir socialinį aspektą ne tik dabarčiai, bet ir ateities kartoms.

Investuodami į ES Taksonomijos reglamentu ir ESG principais paremtus produktus, priimamas socialine atsakomybe grįstas sprendimas skatinti darnią pažangą ir iš tokių investicijų potencialiai gauti aplinkosauginę grąžą.

3.1. Kredituojamų banko klientų vertinimas pagal žaliąjį kursą

Didėjant ekonominei tarpusavio priklausomybei, finansiniai tarpininkai veikia vis platesnėje srityje. Svarbu atsižvelgti tiek į padidėjusios rizikos potencialą, tiek į poreikį laiku įgyvendinti programas, ypač tas, kurios skirtos regioninėms ar bendradarbiavimo erdvėms. Šios strategijos taip pat turėtų skatinti veiksmingų ir apdairių vidinių rizikos valdymo sistemų kūrimą, nes būtinas veiklos skaidrumo užtikrinimas, tinkamas stebėjimas ir valdymas, kad būtų išvengta galimų nuostolių. Šiuolaikinė visuomenė reikalauja, kad įmonės gerbtų gamtą ir būtų atsakingos už savo verslo veiklą. Rinkai jau yra svarbu, ar jo paslaugų, prekių tiekėjas ar gamintojas laikosi žaliųjų standartų, ar dirba tvaraus verslo principais, ar jam įdomi tvari visuomenė ir ekologija (Khan et al., 2020). Vis geresnis aplinkos įvaizdis apie įmonę, kurios vaidmuo visuomenės suvokime auga, yra papildoma ir svarbi paskata. Tuo pat metu žaliojo verslo požiūriu į natūralią aplinką kaita gali prisidėti ir prie ilgalaikės veiklos efektyvumo gerinimo, optimizuojant verslo procesus, tvarumo, sąmoningos gamtinės aplinkos apsaugos ar taršos mažinimo požiūriu.

1 lentelė. Žalieji finansiniai produktai (sudaryta Lapinskienė et al., 2022)

Žalieji produktai ar paslaugos	Aprašymas	Autorius, metai
Žaliosios obligacijos	Skolos vertybinis popierius, išleidžiamas siekiant pritraukti kapitalą, skirtą konkrečiai su klimatu susijusiems ir aplinkosaugos projektams remti. Žaliosios obligacijos gali būti skirstomos į šias kategorijas: standartinė žaliųjų pajamų obligacija; žaliųjų pajamų obligacija; žaliojo projekto obligacija; žaliųjų pakeista vertybiniais popieriais obligacija.	World Bank (2015)
Su tvarumu susietos obligacijos	Tarptautinė kapitalo rinkos asociacija apibrėžia tai kaip bet kokios rūšies obligacijų priemonę, kurios finansinės ir (arba) struktūrinės savybės gali skirtis priklausomai nuo to, ar emitentas pasiekia iš anksto nustatytus tvarumo ar aplinkosaugos, socialinius ir valdymo (ESG) tikslus.	International Capital Market Association (2020)
Mėlynosios obligacijos	Bet kokios rūšies vyriausybės, plėtros bankų ar kitų subjektų išleistos obligacijų priemonės, skirtos jūrų ir vandenynų projektams finansuoti.	European Parliament (2021)
Žalieji vertybiniai popieriai	Šie finansiniai produktai yra pagrįsti tradicine pakeitimo vertybiniais popieriais schema ir dažnai įtraukiami į bendrą žaliųjų obligacijų kategoriją.	Migliorelli ir Dessertine (2019)
Žaliosios paskolos	Žaliosios paskolos gaunamos iš netiesioginio finansavimo, kuris kaupia nenaudojamas lėšas investiciniam kapitalui formuoti didelės apimties ir ilgalaikiams projektams, ypač aplinkos apsaugos pramonėje.	Migliorelli ir Dessertine (2019)
Su tvarumu susietos paskolos	Paskolos priemonės, kurią moka skolininkas, tipas, kai palūkanų norma yra dinamiška ir susieta su kai kuriais pasirinktais tvarumo rodikliais, tokiais kaip anglies dvideginio emisija arba ESG tikslai.	European Parliament (2021)
Žaliojo klimato fondai	Fondo kapitalas iš kitų šalių ar šaltinių įnašų, naudojamas klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos projektams, programoms, politikai ir kitai veiklai remti.	Lattanzio (2018)
Žaliųjų projektų finansavimo operacijos	Šios operacijos dažniausiai naudojamos dideliuose infrastruktūros ar pramonės projektuose, siekiant ilgalaikių rezultatų prieš klimato kaitą.	Migliorelli ir Dessertine (2019)

Vadinasi, įmonės turi kurti ir plėtoti vadinamuosius žaliuosius produktus ir racionalizuoti gamybos procesus, kad atitiktų suinteresuotųjų šalių lūkesčius, kurie koreguoja jų strateginius tikslus ir ne visada atitinka jų ekonominius interesus. Ši situacija rodo, kad ekologiniai veiksniai užima pagrindinę vietą tarp išorės veiksnių, turinčių įtakos konkurencingumui (Wysocki, 2021). Aiškūs ir pamatuojami rodikliai, sampratos apibrėžtumas, principai, kriterijai ir metodai, išleidus ES žaliąjį kursą, atskleidžia galimybes struktūrintai suprojektuoti būsimas inovacijas ir pokyčius versle. Kol kas Lietuvoje laikomasi pagrindinių keturių kriterijų žaliosios paskolos paraiškai teikti: paskolos panaudojimas, žaliojo projekto vertinimas ir atranka, paskolos panaudojimo kontrolė ir valdysena bei atskaitomybė. Paskolos panaudojimas reikalauja, kad lėšos būtų panaudojamos tik aplinkosaugos projektams įgyvendinti arba jiems refinansuoti, pateikiant baigtinį reikalavimus atitinkantį projektų sąrašą, kuris kiekybiškai išmatuojamas ir įvertinamas. Pagal šį kriterijų skolininkas, įgyvendindamas žaliąją paskola finansuotą projektą, pasiekia aiškiai įvardytus aplinkosauginius tikslus.

Antrasis kriterijus skirtas užtikrinti finansuotinių projektų atrankos proceso skaidrumą ir vientisumą, tad skolininkas privalo kreditoriui pateikti visą reikiamą informaciją, kuri atitiks objektyvų ir subalansuotą projekto vertinimą su galimomis rizikomis, turi būti užtikrinama atitiktis standartams įgyjant reikiamus sertifikatus, būtinus šioms rizikoms sumažinti. Kitas kriterijus reikalauja užtikrinti tinkamą žaliojo projekto kontrolę ir valdyseną, tad rekomenduojama pinigų įplaukas iš žaliosios paskolos pervesti į tam skirtą sąskaitą, kad būtų paprastai matomas lėšų panaudojimo vientisumas, lengvai atsekami į išorę nukreipti pinigų srautai. Esant poreikiui, susitariama dėl nepriklausomo veiklos rezultatų per visą paskolos laikotarpį išorinio vertinimo atlikimo. Pagal ketvirtąjį kriterijų skolininkas kartą per metus pateikia skaidrias ataskaitas apie paskolos panaudojimą ir faktinį pajamų paskirstymą žaliesiems projektams, jų poveikį aplinkai, matuojamą kokybiniais ir kiekybiniais rodikliais (pvz., energijos gamybos apimtis, šiltnamio efekto sukeliančių dujų kiekis).

Verslai, pagrįsti ekologiškais technologijomis, yra perspektyvūs ir augantys, todėl pagal Paryžiaus susitarimą vyriausybės turi vykdyti tvarią, ekologišką finansinę politiką. Žaliojo perėjimo laikotarpiu numatytos atitinkamos užduotys, kurias laiku ir teisingai įgyvendinus, verslas pereina į kitą etapą, kuriame įdiegus pagal planą numatytus veiksmus, verslas tampa žaliojo verslo atstovu rinkoje. Privataus sektoriaus bankai kuria klimato kaitos strategijas ir diegia įvairias ekologiškas finansines priemones, kad įmonės pasinaudotų šiomis galimybėmis atsinaujinti ir prisitaikyti žalioje rinkoje. Verslo požiūriu, bet kokia veikla, kuria siekiama diegti naujoves ir tobulinti produktus, procesus, paslaugas arba valdymo ir verslo metodus, kurie gali sumažinti neigiamą poveikį aplinkai ir gerinti naudą aplinkai, klasifikuojami kaip ekologinės inovacijos (Al Muhairi & Nobanee, 2019). Tvarios bankininkystės principai, apimantys

socialinius, aplinkosaugos ir finansinius aspektus, yra verslo modelio pagrindas, pagrįstas bendruomenių įsitraukimu ir skaidriu bei efektyviu valdymu (Park & Kim, 2020). Įmonių vertinimas iš kredituojančiojo perspektyvos remiantis tam tikrais kriterijais padeda nustatyti, ką konkrečiai reikia atlikti iki siekiamo lygio – žaliojo verslo koncepcijos įgyvendinimo.

Poveikio aplinkai matavimai galimi pagal teigiamus ir neigiamus standartus. Neigiamai vertinamos veiklos, išreikštos atitinkamais parametrais per tam tikrą laiką: ekologinis taršos matavimas, išteklių naudojimo kiekis, neatsinaujinančios energijos sąnaudos, atliekos, jų kiekis ir kokia jų baigtis. Rinkos drausmė ir reguliavimas – vienas esminis ir būtinas finansinio stabilumo užtikrinimo elementas, reikalaujantis užtikrinti visapusišką stabilumą (Manta et al., 2020). Galimas ir teigiamo poveikio standartų vertinimas: atsinaujinančios energijos naudojimas, inovacijų diegimas ir robotizavimas, socialiai atsakingų darbo vietų sukūrimas, atliekų perdirbimas ir panaudojimas. Šie vertinimai svarstomi finansavimo programų, remiamų pagal valstybės pagalbos priemonę, jie gali aktyviai ir tvariai prisidėti prie strateginės ekonomikos sektoriaus plėtros, laikantis ES direktyvų dėl valstybės pagalbos valstybėms narėms. Todėl būtina, kad šie priežiūros metodai, derinant stebėseną ir reguliavimo veiklą, būtų tinkami konjunktūrai, svarstomi pagal tikslus ir patikimi, lengvai pritaikomi bei standartizuoti (Khan et al., 2020). Praktinėje ekologinių inovacijų tipologijoje išskiriami trys pagrindiniai bendrieji kriterijai: objektas, įgyvendinimo mechanizmas ir įgyvendinimo poveikis aplinkai (Wysocki, 2021). Kai šie kriterijai praktikoje veikia sistemingai ir visuose vyksta tikslingi pokyčiai, verslas įgauna dinamiško, tvaraus modelio koncepciją. Vertinant verslą pagal žaliąjį standartą, keliami reikalavimai turi būti įveikiami, pasiekiami per protingai numatytą laiko terminą. Skirstant verslą pagal veiklos tipą, įmonės dydį, geografinę jos vietą ir specifines funkcijas bei finansines galimybes (taip pat ir galimas paramas iš numatytų fondų), sudaromas planas, perspektyvos ir galimybės. Nustatoma ir pusiausvyros aplinkybė tarp verslo plėtros ir tvarumo, kiek, kaip ir koks verslas pajėgus įgyvendinti strateginius pokyčius (Lim et al., 2022). Nemažai įmonių jau turi arba pretenduoja į finansines paskatas diegti ekologišką praktiką. Daugiausia tai lemia konkurencingumas ir sąnaudos, socialinė atsakomybė ir keliami reikalavimai žaliajam atsinaujinimui. Atsiranda vis daugiau verslų ir startuolių, norinčių pasinaudoti teikiama ES finansine parama verslo plėtrai ir inovacijoms. Šis veiksnys labiausiai skatina naujai besikuriančius verslus, nors suaktyvėjo ir vis daugiau paraiškų teikia jau ir seniai veikiančios įmonės, norinčios prisijungti prie žaliojo kurso. Pasak Wang et al. (2022b), protingai parinktos finansinės priemonės leidžia efektyviai prižiūrėti įmones, pagrįstai keisti jų plėtros kryptį, apriboti aplinkos taršą, skatinti finansines inovacijas, plėtoti žaliuosius finansus; ir kai rinkos pajėgumai yra teisingai reguliuojami, žaliasis finansavimas padeda taupyti energiją, mažinti taršą ir skatinti tvarumą.

4. Žaliosios bankų transformacijos vertinimo kriterijai

Žaliąja ekonomika siekiama pereiti nuo įprasto klasikinio verslo modelio prie reguliavimo priemonių ir stiprių finansinių paskatų ekologiškoms investicijoms, tvariam vartojimui ir verslo dalijimuisi informacija (Rajput et al., 2022). Kadangi verslų finansavimo elgsena tiesiogiai lemia paskolų paskirtį ir pobūdį, bankų sektorius atlieka svarbų vaidmenį tenkinant privataus sektoriaus finansinius poreikius teikiant kreditus naujiems bei seniai veikiantiems bei norintiems atsinaujinti verslams. Žalieji finansai apima tvirtą bankų įsipareigojimą siekti tvaraus vystymosi ir atsižvelgti į jmonių socialinę atsakomybę kaip neatskiriamą verslo veiklos dalį. Žaliuosius bankų transformacijos kriterijus analizuoja daug autorių, keletas jų susistemintai pateikti 2 lentelėje.

Šie susisteminti kriterijai galėtų tikti bankų žaliajam auditui, kuris numatytas artimiausioje ateityje kaip privatomas skaidrus žaliųjų pokyčių rodiklis finansų skirstymo sektoriuje. Kiekybine ir kokybine išraiška įvertinti pokyčiai ar reglamentų laikymosi schema bei konkretūs įgyvendinti projektai – tai tik keletas dedamųjų tiksliai veiklos kriterijų vertinimui.

Padėti turėtų ir kuriama pokyčių teorijos konceptuali struktūra instituciniu ir kombinuotu lygmeniu, identifikuojant žaliąją bankininkystę ir analizuojant veiklą, kurios reikia norint sušvelninti esamas kliūtis ir pasiekti norimus rezultatus bei pajusti realų poveikį ne tik ekonomikoje, bet ir socialinėje bei ekologinėje plotmėje (Park & Kim, 2020). Su žaliąja pertvarka susiję pokyčiai yra ilgalaikis procesas, kuris stipriai susijęs su aktyvia aplinkos apsaugos politika, kuri kuria paklausą naujiems aplinkai nekenksmingiems

2 lentelė. Bankų vykdomų veiklų kriterijai

Kriterijus	Aprašymas	Autorius, metai
Bankų strategijos, tikslų, procesų koregavimas pagal ŽK	Keičia strategijas, perorganizuoja procesus, vadovaujantis ES priimtais reglamentais ir EB iškeltais finansų sektoriui tikslais. Laikosi Taksonomijos ir ESG skirstant finansinius srautus, įvedant žaliuosius produktus.	Vanishvili ir Katsadze (2022)
Stebi ir pateikia savo pačių rodiklius	Vidiniai banko procesų pokyčiai, tikslai, kryptinga žaloji veikla. Taiko ESG ir matuoja bei analizuoja savo veiklos daromą įtaką ir mikro-, ir makroaplinkai.	Lapinskienė et al. (2022); Vanishvili ir Katsadze (2022)
Konsultuoja ir vertina klientus pagal ŽK	Imasi žaliosios politikos formavimo vaidmens, konsultuoja ir pataria klientams tvarių finansų klausimais, įveda klientų tvarumo klasifikavimo modelius. SDG moduliui nustato ir įvertina poveikį darniam vystymuisi. Derina žaliųjų investicijų portfelį su ES Taksonomija, taip siekiama pritraukti kuo daugiau investuotojų.	Esposito et al. (2022); Lapinskienė et al. (2022); Zielińska-Lont (2022)
Leidžia žaliuosius produktus	Atyviai skatinama pirkti žaliąsias obligacijas vykdant turto pirkimo programas, taikant lengvatinį rizikos ribojimo priežiūros institucijų požiūrį į šį turtą. Žaliųjų paskolų portfelio rinkos sparčiai auga. Žalioji kreditas naudojamas kaip išorinė varomoji jėga gerinant jmonių ekologines inovacijas. Žaliosios hipotekos Skandinavijoje užima jau nemažą rinkos dalį. Populiari žalieji fondai – išvystyti Nyderlanduose – kai individualūs investuotojai skolina savo pinigus bankams už žemesnes palūkanas, tačiau yra kompensuojami mokesčinėmis lengvatomis.	Vanishvili ir Katsadze (2022); Zheng et al. (2022)
Iniciatyvos ir bendradarbiavimas greitinant perėjimą prie žaliosios ekonomikos	Pasirašomi atsakingos bankininkystės principai (PRB), vyksta aktyvus bendradarbiavimas su standartus nustatančiomis institucijomis. Siekiama visiškai nebeskolinti jmonėms, kurios nesilaiko tarptautinių konvencijų ir gairių, tokių kaip JT Pasaulinis susitarimas, EBPO gairės, JT Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, JT verslo pagrindinių principų, TDO pagrindinės konvencijos dėl darbo standartų ir Vaikų teisių bei verslo principų. Bendradarbiaujama su Tarptautinio kapitalo rinkos asociacija (ICMA). Vykdomi bendri projektai su kitomis finansinėmis institucijomis, siekiant bendrų žaliojo kurso tikslų. Dėl banko reguliavimo priemonių taikomas integruotas ERWA (Energijos poilsio ir gerovės asociacija) Taksonomijos požiūris.	Esposito et al. (2022); Lapinskienė et al. (2022); Zielińska-Lont (2022); Chua ir Schmittmann (2021)
Teikia tvarumo ataskaitas	Nors šių ataskaitų lygis labai skiriasi tarp bankų, tačiau visi rengia metines ataskaitas, kuriose jau vis daugiau informacijos apie aplinkosauginius, socialinius ir valdymo pokyčius, pasiekimus ir keliamus iššūkius ateičiai pagal ESG ir Taksonomijos reglamentą.	Lietuvos bankas (2021)

gaminiam, paslaugoms ir technologijoms, o kartu daro didelę įtaką visuomenės požiūrių pokyčiams.

Žaliųjų obligacijų ir paskolų kriterijų dedamoji – aplinkos apsaugos, socialinės atsakomybės ir valdysenos ESG rodikliai, kurie yra šių vertinimų pagrindas. Žalioji auditas padės sprendimus priimančioms institucijoms ir analitikams suprasti atskirų sektorių darnaus vystymosi lygį ir būklę, taip pat padės nustatyti ateities kryptis ir pagrindinius rodiklius, kaip pagerinti jų darnaus vystymosi potencialą. Ir nors Lietuvoje metines tvarumo ataskaitas rengia jau visi bankai, tačiau nesant vienodų reikalavimų šios ataskaitos skiriasi iš esmės: vieni deda didžiules pastangas į transformacijų pateikimą į tiksliai ataskaitas, kiti nėra linkę dalintis vykdomais pokyčiais šia kryptimi. Tam būtinas vienas bendras ir vienodas žalioji auditas tiek reikalavimams įgyvendinti, tiek jiems pateikti, o bankų žaliosios veiklos vertinimo kriterijai aiškiai apibrėžti, išmatuojami ir įgyvendinami visam sektoriui.

5. Išvados

Žaliojo kurso strategija – tai tvarios, atsakingos veiklos organizavimas, inovacijų diegimas ir aktyvus dalyvavimas dinamiškos sistemos kūrimo procese. Europos Komisija padeda ES valstybėms narėms kurti ir įgyvendinti reformas, kuriomis remiamas ekologiškas perėjimas ir prisidedama prie Europos žaliojo kurso tikslų įgyvendinimo. Ji taip pat padeda sukurti reikiamas procedūras centrinėje ir vietos administracijose, kuria koordinavimo struktūras, reikalingas ekologiškai politikai įgyvendinti.

Finansų sektorius užima ypač svarbią poziciją, nes šiame procese žalieji produktai tiesiogiai daro įtaką ekonomikai ir ekologijai, formuoja kryptingą politiką, o prieiga prie kapitalo leidžia daryti įtaką ir investicijų kryptims, ir formoms. Žalieji finansai yra naujas tvaraus ekonomikos vystymosi variklis, daugiausiai dėmesio skiriantis socialinei atsakomybei ir aplinkos apsaugai. Vykstantys bankų sistemos žalinimo procesai lėmė ypatingą supratimą apie bankų vaidmenį, finansuojant žaliąją ekonomiką.

Aplinkos, socialinių ir valdymo (ESG) veiksnių integravimas yra esminis ir apima klimatą ir aplinką, žmogaus teises, socialinius santykius bei kovą su korupcija. Šie veiksniai sėkmingai integruojami į bankų produktus, komunikaciją ir verslo finansavimo procesus, o Bendrosios taisyklės sukuria daugiau skaidrumo ir žinių apie banko veiklą apskritai.

Keičiasi investuotojo reikalavimai, poreikiai ir tikslai. Šis procesas vyksta jau ir iš apačios į viršų, t. y. kai tvary finansinių paslaugų paklausa daro įtaką paslaugų portfeliui. Reiklūs investuotojų rinka taip pat daro įtaką bankų transformacijai.

Besivystančių pramonės šakų aplinkosaugos, socialinės atsakomybės ir įmonių valdymo (ESG) reitingai yra tarptautinių žaliųjų finansų institucijų, investuotojų ir vyriausybų kertinis rodiklis. Išleistas ir sėkmingai pritaikomas ES Taksonomijos reglamentas – aiški klasifikavimo sistema, kurią sudaro aplinkai draugiškų ekonominių veiklų sąrašas: klimato kaitos švelninimas bei prisitaikymas, tvarus vandens ir jūrų išteklių vartojimas, perėjimas prie žiedinės ekono-

mikos, taršos prevencija ir kontrolė, biologinės įvairovės ir ekosistemų apsauga ir jos atkūrimas. Tai Europoje naudojamas, vienas iš efektyviausiai pamatuojamų principų rinkinys. Tikėtina, kad įmonės, kurios nori ir gali prisitaikyti prie šių pokyčių, ateityje plėsis sparčiausiai, o jų grąža bus sėkmingiausia.

Žalieji bankų produktai jau naudojami kaip atsinaujinančios energijos plėtros finansavimo šaltiniai; investicijas į aplinką teršiančias technologijas ir sprendimus atsakoma kredituoti.

Žaliųjų bankų veiklos kriterijų vertinimą apsunkina vienos bendros sistemos nebuvimas. Būtina vienoda ir aiški tvarumo kiekybinė ir kokybinė vertinimo ir reikalavimų sistema, konkrečiai įvardyti transformacijos rodikliai.

Žalioji auditas bankų sektoriuje ateityje padėtų sprendimus priimančioms pareigūnoms suprasti darnaus vystymosi lygį ir būklę bei leistų prognozuoti pokyčius ar poreikius ir pagrindinius rodiklius, kaip pagerinti jų darnaus bei tvaraus vystymosi potencialą.

Literatūra

- Al Muhairi, M., & Nobanee, H. (2019). Sustainable financial management. *SSRN Electronic Journal*.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.3472417>
- Böffel, L., & Schürger, J. (2023). Sustainability: A current driver in EU banking and insurance regulation. In *Digitalisation, sustainability, and the banking and capital markets union* (pp. 229–271). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-031-17077-5_8
- Bouteraa, M., Hisham, R. R. I. R., & Zainol, Z. (2021). Exploring determinants of customers' intention to adopt green banking: Qualitative investigation. *Journal of Sustainability Science and Management*, 16(3), 187–203. <https://doi.org/10.46754/JSSM.2021.04.014>
- Cheba, K., Bağ, I., Szopik-Depczyńska, K., & Ioppolo, G. (2022). Directions of green transformation of the European Union countries. *Ecological Indicators*, 136, 108601. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2022.108601>
- Chua, H. T., & Schmittmann, J. (2021). How green are green debt issuers? *IMF Working Papers*, 2021(194), 1–30. <https://doi.org/10.5089/9781513592992.001>
- Esposito, L., Mastromatteo, G., Molocchi, A., Brambilla, P. C., Carvalho, M. L., Girardi, P., Marmioli, B., & Mela, G. (2022). Green mortgages, EU taxonomy and environment risk weighted assets: A key link for the transition. *Sustainability*, 14(3), 1633. <https://doi.org/10.3390/su14031633>
- European Parliament. (2021). *Green and sustainable finance*. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/679081/EPRS_BRI%282021%29679081_EN.pdf
- International Capital Market Association. (2021). *Sustainability-Linked Bond Principles (SLBP)*. <https://www.icmagroup.org/sustainable-finance/the-principles-guidelines-and-handbooks/sustainability-linked-bond-principles-slbp/>
- Khan, E. A., Royhan, P., Rahman, M. A., Rahman, M. M., & Mostafa, A. (2020). The impact of enviropreneurial orientation on small firms' business performance: The mediation of green marketing mix and eco-labeling strategies. *Sustainability*, 12(1), 221. <https://doi.org/10.3390/SU12010221>
- Lapinskienė, G., Mečėjienė, G., & Steiblienė, L. (2022). Green finance: Case of Lithuania. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*, 2(18), 131–138. <http://ojs.kaunokolegija.lt/index.php/mttkl/issue/view/35>

- Lattanzio, R. K. (2018). *International climate change financing: The Green Climate Fund*. https://www.researchgate.net/publication/291091042_International_climate_change_financing_The_Green_Climate_Fund_GCF
- Lietuvos bankas. (2021). <https://www.lb.lt/lt/naujienos/kredito-institucijomsir-investicinems-imonems-rekomendacijos-de-laplinkos-socialines-ir-valdymo-rizikos>
- Lim, M. H., Rey, C., Zamuco, M. P., & Castaño, M. C. (2022). Consumer behavior and practices towards green marketing of food enterprises. *Journal of Business and Management Studies*, 4(2), 79–99. <https://doi.org/10.32996/jbms.2022.4.2.7>
- Machado, M. C., Correa, V. S., Queiroz, M. M. de, & Costa, G. C. (2023). Can global reporting initiative reports reveal companies' green supply chain management practices? *Journal of Cleaner Production*, 383, 135554. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.135554>
- Manta, O., Gouliamos, K., Kong, J., Li, Z., Ha, N. M., Mohanty, R. P., Yang, H., Pu, R., & Yue, X.-G. (2020). The architecture of financial networks and models of financial instruments according to the "Just transition mechanism" at the European level. *Journal of Risk and Financial Management*, 13, 235. <https://doi.org/10.3390/jrfm13100235>
- Migliorelli, M., & Dessertine, P. (2019). *The rise of green finance in Europe: Opportunities and challenges for issuers, investors and marketplaces*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-22510-0>
- Park, H., & Kim, J. D. (2020). Transition towards green banking: Role of financial regulators and financial institutions. *Asian Journal of Sustainability and Social Responsibility*, 5, 1–25. <https://doi.org/10.1186/s41180-020-00034-3>
- Rajput, N., Sharma, U., Kaur, B., Rani, P., Tongkachok, K., & Dornadula, V. H. R. (2022). Current global green marketing standard: Changing market and company branding. *International Journal of System Assurance Engineering and Management*, 13, 727–735. <https://doi.org/10.1007/s13198-021-01604-y>
- Rasoulizhad, E., & Taghizadeh-Hesary, F. (2022). Role of green finance in improving energy efficiency and renewable energy development. *Energy Efficiency*, 15(2), 14. <https://doi.org/10.1007/s12053-022-10021-4>
- Roy, P. K., & Shaw, K. (2022). Developing a multi-criteria sustainable credit score system using fuzzy BWM and fuzzy TOPSIS. *Environment, Development and Sustainability*, 24(4), 5368–5399. <https://doi.org/10.1007/s10668-021-01662-z>
- Vanishvili, M., & Katsadze, I. (2022). Bank financing of green economy: Review of modern research. *InterConf*, 18(95), 120–143. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.01.2022.011>
- Wang, K. H., Zhao, Y. X., Jiang, C. F., & Li, Z. Z. (2022a). Does green finance inspire sustainable development? Evidence from a global perspective. *Economic Analysis and Policy*, 75, 412–426. <https://doi.org/10.1016/j.eap.2022.06.002>
- Wang, Z., Shahid, M. S., Binh An, N., Shahzad, M., & Abdul-Samad, Z. (2022b). Does green finance facilitate firms in achieving corporate social responsibility goals? *Economic Research-Ekonomika Istraživanja*, 35(1), 5400–5419. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2022.2027259>
- Wysocki, J. (2021). Innovative green initiatives in the manufacturing SME sector in Poland. *Sustainability*, 13(4), 2386. <https://doi.org/10.3390/su13042386>
- World Bank. (2015). *Green Bond impact report*. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/275171507751972339-0340022017/original/reportimpactgreenbond2015.pdf>
- Zheng, J., Khurram, M. U., & Chen, L. (2022). Can green innovation affect ESG ratings and financial performance? Evidence from Chinese GEM listed companies. *Sustainability*, 14(14), 8677. <https://doi.org/10.3390/su14148677>
- Zielińska-Lont, K. (2022). Quantitative easing and green bonds – should a central bank be involved in fostering transition towards low-carbon economy? In *ICFS 2019: Sustainable finance in the green economy* (pp. 201–211). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-81663-6_15

METHODOLOGY FOR GRANTING GREEN BUSINESS CREDITS

R. Mikalopė, G. Lapinskienė

Abstract

In the face of negative changes in climate change and the natural environment, the financial system is obliged to change its financial mechanisms as efficiently as possible to help the economy transform according to the green rate concept. The taxonomy published by the EU (2021) is an economic classifier, with the help of which businesses can transform their processes and banks can select green projects. Sustainability and the fight against climate change is one of the strategic directions of the Bank of Lithuania, so in order to achieve better results, it would be appropriate to combine state and business investments. And although the sustainability of business activities is becoming a priority, commercial banks providing loans do not yet have clear criteria or a unified evaluation system for distinguishing environmentally friendly business. In Lithuania, the banking sector is guided by ESG principles, the EU taxonomy regulation, and other autonomously created criteria that allow to decide whether to promote one or another business that could potentially create not only financial, but also additional, sustainable ecological returns. According to the principles of UN Responsible Banking, there are already actively committed banks that contribute to the UN Sustainable Development Goals and the Paris Agreement for integrated sustainability as a natural element necessary in the long term. The article analyzes the current topic of the green exchange rate in the banking sector, uses the systematization and comparative analysis of scientific literature. The concept of green finance is discussed; changes in bank activities and a new look at creditable businesses according to the green rate standard and the transformation of banks through the criteria of their activities.

Keywords: green rate, green valuation, banking sector, green banking products, ESG principles, EU taxonomy.